

rális piac előtt új lehetőségek nyílnak meg. Nem ismerem még elég jól a magyar irodalmat, de van néhány író, aki különösen nagy hatással volt rám, például Márai. Legtöbbet az Egyesült Államokban élt, de hosszú időt töltött Olaszországban is, Salernóban, Nápolyban. Hazámban néhány éve hatalmas siker övezi, és az olaszországi megjelenés hatására Európa más országában is kiadták és mindenütt hasonló sikert aratott. Esterházy Péter is kedvelt író, a *Harmonia Caelestis* iránt nagy az érdeklődés. A Nobel-díj kapcsán Kertész Imrét is egyre többen olvassák.

Legfontosabb feladatunk természetesen az olasz kultúra terjesztése Magyarországon, de fontosnak tartom a magyar kultúra olaszországi megismertetését, valamint a két ország intézményeinek kölcsönös együttműködését.

MAGYAR NYELV ÉS KULTÚRA STRASBOURGBAN

A Balassi Bálint Intézetben 2003. augusztus 25–26-án megrendezett, Magyar tanulmányok az Európai Unióban nem csak magyarul című konferencia alkalmából Till (Dobai) Katalinnal, a strasbourgi Marc Bloch Tudományegyetem leköszönő magyar lektorával Erdős Katalin beszélget.

– *Strasbourg mint az Európai Unió intézményeinek egyik legfontosabb központja mindig is kiemelt figyelemnek örvendett. Hogyan értékelné a magyar nyelv és kultúra oktatásának jelenlegi és jövőbeni lehetőségeit?*

– Az idegen nyelvek és kultúrák oktatásának és népszerűsítésének helyzete Strasbourgban éppen olyan kétarcú, mint az unió többi országában. A különbség csupán az, hogy Strasbourg városa éppen az EU-ban elfoglalt megkülönböztetett helyzete révén különösen ügyel arra, hogy szem előtt tartsa az unió vezérelveit, így a nyelvi sokszínűség megőrzését is. Ennek köszönhető, hogy a Marc Bloch Egyetem keretében itt működik Franciaország második legnagyobb idegennyelvi fakultása (a párizsi Sorbonne III és az INALCO¹ konglome-

¹ Institut National des Langues et civilisations Orientales – Keleti Nyelvek és Civilizációk Intézete

rátuma után), ahol összesen 24 idegen nyelvet oktatnak. E nyelvi és kulturális sokszínűség fenntartására igen komoly szándék tapasztalható mind az egyetem, mind a város vezetőségének részéről. Az idegen nyelvek tanulásának népszerűsítésére a közelmúltban jelentős önkormányzati és uniós pénzügyi támogatással megalakult a Service Interuniversitaire d'Autoformation des Langues Étrangères (Egyetemközi Idegen Nyelvi Önképző Központ), amelynek célja és feladata nem csupán az egyetemisták, de minden érdeklődő önálló nyelvtanulásának és önképzésének elősegítése. A központ létrehozásakor az alapítók csak a magyar nyelvi taneszközök és segédanyagok beszerzésére 2000 eurót költöttek. Vagyis a hivatalos kultúrpolitika szintjén a helyzet szinte ideálisnak mondható.

– *Milyen az idegen nyelvek tanulásának helyzete a hétköznapi valóságban?*

– A valóság, sajnos, messze elmarad a deklarált elvektől. Strasbourgban is, akár az összes többi, nagy nyelvet beszélő ország egyetemén, igen csekély az idegen nyelvek tanulása iránti érdeklődés, ami különösen jellemző az ún. kis nyelvekre. Ezt jelzi az a tény is, hogy a strasbourgi Idegennyelvi Fakultásra beiratkozott hallgatók száma évek óta folyamatosan csökken. Mindez azzal magyarázható, hogy napjainkban még egy „nagy” nyelvszakon megszerzett diploma sem nyújt vonzó karrierlehetőséget.² A felsőfokú képzésre jelentkező fiatalok elsősorban jó elhelyezkedési perspektívákkal kecsegtető, piacépítő (közgazdasági, jogi stb.) diploma megszerzésére törekednek, s nyelveket nem célként, hanem eszközként tanulnak, ha tanulnak. Ez az európai felsőoktatás fejlődésében is egyre meghatározóbbá váló haszonelvűség nagyfokú közönyösséget és érdektelenséget szül minden olyan tudás iránt, ami nem biztat rövidtávon (is) megtérülő haszonnal.

– *Milyen következményekkel jár ez a kis európai nyelvekre nézve?*

– Bár közeli uniós csatlakozásunk hatására némi élénkülés tapasztalható, az kétségtelen, hogy a nyelvek iránti érdeklődés visszaesése a kis nyelveket érinti leginkább, függetlenül attól, hogy azokat az EU

² A nyelvszakot végző hallgató alapvetően középiskolai nyelvtanárként helyezkedhet el. Ugyanakkor még a nagy nyelvszakok végzősei között is igen ritka az idegen nyelvet tényleg jól beszélő hallgató, minek egyik alapvető oka, hogy Franciaországban (is) igen rossz a középfokú nyelvtanítás színvonala (pl. nem ismerik az osztott, csoportos nyelvtanítást).

jelenlegi vagy leendő tagállamaiban beszélnek-e. A létszámcsökkenés azonban kevésbé érzékelhető az olyan nyelvek esetében, amelyek közös tanszékekbe tömörülnek, mint például a Skandináv Nyelvek Tanszéke, s ezért természetesen az ott tanuló diákok létszáma is magasabb, noha a dán és norvég nyelveket egyenként kevesebben tanulják, mint a magyart. Vagy egy másik példa, a jelentős létszámú Szláv Tanszék, ahol az orosz mellett szinte teljesen elhalványulnak a kisebb testvérnyelvek.

– *A nyitottság korábbiakban vázolt hiánya mellett lehetnek ennek szervezeti okai is?*

– Kétségkívül vannak. Bár a kar nyelvóráit, különösen a kuriózumnak számító kisebb nyelvekét, mint például a magyar, a Strasbourgban működő összes egyetem hallgatói látogathatják, az intézmények közötti távolság, az egyetem még francia viszonylatban is szövevényes, átláthatatlan és sokszor átjárhatatlan bürokráciája, az információáramlás nehézsége mind olyan tényező, amely gátolja a hallgatói létszám növekedését. Ezt ellensúlyozni csak nagyon intenzív reklám- és marketingmunkával lehet(ne). Ugyanakkor e negatív folyamatok ellensúlyozására a karon több kísérlet is folyik. A Szláv Tanszék például az elmúlt években olyan interdiszciplináris kurzust indított, mely a közép-kelet-európai régiót mutatta be, s ahol szemeszterenként kétszer, meghívott előadóként, magyar civilizációs órákat tartottam. A lehetőség további bővülését jelentheti az alig két éve megindított Langues et Interculturalité (Nyelvek és kultúrák közötti kapcsolatok) szak, amely különféle szempontok szerint csoportosított, a hallgató által szabadon választható három nyelv és azok kultúrájának behatóbb elsajátítását irányozza elő. Ezen a struktúráján belül a magyar az úgynevezett „közép-európai blokk” részeként választható nyelv.

– *A magyar nyelv oktatása hogyan tagozódik be az intézmény struktúrájába?*

– A fakultáson belül a magyar nyelv oktatása önálló intézményi keretben, a Magyar Tanszéken (Département de Hongrois) folyik. E „magányos cédrus” helyzetnek megvannak az előnyei és a hátrányai egyaránt. Mint önálló egység, könnyen alakíthat ki együttműködéseket, és bármikor bekapcsolódhat más intézetek munkájába. A kikerülő lektor, aki egyben az „egyszemélyes tanszék” vezetője, szinte teljes körű szakmai önállóságot élvez. Maga alakíthatja éves tantervét és tanmenetét, ami lehetővé teszi a hallgatói igények nagyobb fokú figyelembevételét, sőt akár óraszámemelésre is módot

biztosít. Önállóan rendelkezik a kar vezetősége által a tanszéknek megszavazott költségvetéssel, jelenleg évente 5000 euróval. (De ebből az összegből kell fedezni a tanszék, illetve az oktatás működési költségeit, mint fénymásolás, telefonszámla stb.) Az önállóság ára a lektorra háruló adminisztrációs feladatok, a könyvtár működtetése, valamint a részben a testvérnyelvek hiányából fakadó szűkebb vonzaskör.

– *Kik, miért és hogyan tanulnak magyarul Strasbourgban?*

– A fenti feltételek mellett kialakuló hallgatói csoportok összetétele, mind motivációjuk, mind érdeklődési körük tekintetében rendkívül vegyes. Vannak, akik második, harmadik generációs magyarként szüleik, nagyszüleik anyanyelvéhez és kultúrájához szeretnének közelebb kerülni. Vannak, akik személyes, baráti kapcsolatok miatt éreznek indíttatást, mások irodalmi és/vagy történelmi tanulmányaik kiegészítéseként tanulják, főleg harmadik nyelvként a magyart. A diákok jellemzően az Idegennyelvi Fakultás hallgatói közül kerülnek ki, akik kreditként értékesíteni tudják tanulmányaikat sőt, a teljes, 3 éves képzés elvégzése után oklevelet (diplome universitaire) szerezhetnek, amely azonban nem számít államilag elismert egyetemi végzettségnek. A hallgatók összlétszáma a három évfolyamon jelenleg 15–20 fő között változik. Mindig az első évfolyamon a legnagyobb a beiratkozók száma, de itt a legnagyobb a lemorzsolódás is. A képzés heti három nyelvórából áll évfolyamonként, melyet egyéves, francia nyelvű civilizációs kurzus egészít ki.

– *Véleménye szerint mit tehetne a Balassi Intézet a strasbourgi magyar oktatás helyzetének javítására?*

– Úgy gondolom, igen sokat. Ami a létező infrastruktúrát illeti, a tanszékét képező egyetlen helyiség iroda, könyvtár és tanterem egyben. Műszaki felszereltsége, finoman szólva, nem áll a kor követelményeinek szintjén, a könyvtárra is ráférne egy hozzáértő, könyvtárosi „rostálás”. A legnagyobb segítség azonban az lenne, ha az intézet közvetlen, működő kapcsolatot építené ki a kar vezetőségével. Ennek révén talán ismét sikerülne elérni, hogy a Magyar civilizáció elnevezésű kurzust, amely a 90-es évek közepéig bárki által szabadon választható tantárgyként szerepelt a kar tanrendjében, és 80–120 fős hallgatóságot vonzott minden tanévben, ismét ebben a formában hirdethessük meg. Ez a korábbiakban bevált előadás-sorozat éreztette hatását nemcsak a nyelv iránt, de a valamilyen hungarológiai téma (legyen az történelmi, irodalmi, politológiai) iránt érdeklődők számára is. Másrészt, a nyári egyetemi ösztöndíj-lehetőségek mellett

rendkívül fontosnak tartom azt az ösztöndíjprogramot, amely lehetővé teszi a mi diákjaink számára, hogy egy teljes tanévet Magyarországon töltsenek, a Balassi Intézet hallgatóiként. Ha ez az ösztöndíjrendszer tovább bővül, és minél több diák juthat el így Magyarországra, az nyilván visszahat majd a külföldi egyetemek hallgatóinak a magyar nyelv és kultúra iránti érdeklődésére is.

MAGYAR TANULMÁNYOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN NEM CSAK MAGYARUL

*Vendégoktatói és lektori konferencia
a Balassi Bálint Intézetben 2003. augusztus 25–26.*

A Balassi Bálint Intézet ez évi lektori konferenciájának az EUCsatlakozás diktálta újfajta feladatok és lehetőségek megvitatása volt a fő témája. Az európai kultuszminiszterek 1999. évi, Bolognában hozott, és az azt követő konferenciákon megerősített határozata az Erasmus–Sokrates program alapelvét követi, és azt következetesen igyekszik megvalósítani. Célja egy olyan európai oktatási térség kialakítása, amelyben a diákok és a tanárok mobilitását nemcsak a külföldön végzett tanulmányok elismerése segíti elő, hanem elsősorban egy egységes, szakaszos tanrend kialakítása.

A kétnapos konferenciát Magyar Bálint oktatási miniszter nyitotta meg. Beszédében ismertette a minisztérium *Világ – Nyelv* programját. A felmérések szerint a magyarok idegennyelv-tudása a legalacsonyabb az unióhoz csatlakozó országok közül. (A legutóbbi népszámlálás szerint a lakosságnak mindössze 19 százaléka beszél valamilyen idegen nyelvet.) Éppen ezért, hogy „ne némán menjünk Európába”, új stratégiát dolgoztak ki, elősegítendő a diákok hatékonyabb idegennyelv-oktatását. Már az év első felében 10 új pályázatot írtak ki a nyelvtanítás fejlesztésére (pl. autentikus anyagok és eszközök beszerzése, a második nyelv támogatása, oktatók továbbképzése). Ez év szeptember 26-án országos kampány indult, ezzel kezdetét vette a Nyelvtanulás éve (a 2003–2004-es tanév). A *Világ – Nyelv* program keretében tervezik a középiskolákban a nulladik évfolyam beindítását, ahol a kötelező tan-